प्रकाशन क्रमांक : ११/२०२३

कृषि विज्ञान केंद्र, म.शे.स.मं. खरपुडी, जालना
जिल्हा रेशीम कार्यालय, जालना

तुती रोपवाटीका (नर्सरी) तयार करणे तंत्रज्ञान

तुती रोपवाटीका पासून तुती लागवड केल्याचे फायदे

तुती बागे मध्ये जिवंत झाडाचे प्रमाण ९०% पेक्षा जास्त राहते व बागेत तुट अळी पडत नाही. तुती बाग केवळ २.५ महिन्यामध्ये किटक संगोपनास योग्य होते. तुती बागे मध्ये सुधारित तुती वाणाचीच १००% लागवड करण्यात येते. पहिल्याच वर्षी तीन पीकांचे संगोपन घेता आल्याने काडी लागवड पेक्षा ५०-५५ हजार रूपये जास्तीचे उत्पादन मिळते.

तुती रोपवाटीकेसाठी तुती बेण्याची निवड व छाटणी

तुती रोपवाटीकेसाठी तुतीच्या सुधारित व्ही-१ या तुती वाणाच्या बेण्याची निवड करावी. तुती बेणे सहा महिने जुने व करंगळी ते मधल्या बोटाच्या आकाराच्या जाडीचे असावे यापेक्षा जाड नसावे. तुती बेण्याची वाहतुक करून आणल्यानंतर ४८ तासाचे आत त्याची छाटणी करून ओलसर जमीनीत लागवड करावी. छाटणी केलेल्या व उर्वरित तुती बेण्यावर पाण्याचा शिडकाव करावा. धारदार हत्यार जसे कोयता किंवा सिकेटर द्वारे तुती बेण्यामधून काडी घेऊन तीन डोळ्यांवर ६-८ इंच किंवा टिचभर लांब अंतरावर छाटणी करून तुती कांडे तयार करावे. तुती कांडे ६-८ इंच किंवा टिचभर लांब पेक्षा जास्त लांबीचे होत असल्यास डोळ्या नंतरचा काडीचा भाग (भुतकांडे) कापून काड्याची लांबी कमी करावी.

तुती बेण्यावर रासायनिक किंवा जैविक संप्रेरकांची प्रक्रीया

तयार केलेल्या तुती काड्या आधी कॅरेडेक्स/रूटेक्स-२ ग्रॅम तसेच कार्बेन्डाझिम २ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी या द्रावणात ३० मिनीटे बुडवाव्यात किंवा आयबीए/आयएए २ ग्रॅम १०० मि.ली. अल्कोहोल घेउन चांगले मिश्रण तयार करावे व सदरचे मिश्रण ९०० मि.ली. पाणी मध्ये मिसळून द्रावण तयार करावे. या द्रावणास पसरट

प्लास्टीक भांड्यात घेऊन काड्याचा बुडाकडील माग फक्त ५-१० सेकंद द्रावणात बुडवुन बाजुला काढुन लागवड करावी. जैविक पध्दतीने प्रक्रिया करण्यासाठी जर्मीनेटर किंवा ईतर जैविक मुळे फुटण्यास मदत करणारे जैविके २ लिटर तसेच १ लिटर ट्रायकोडर्मा द्रावण घेऊन ५० लिटर पाण्यामध्ये मिश्रण तयार करावे. या द्रावणामध्ये तुती काड्या ३०-४५ मिनीटे बुडवुन लागवडी करीता वापर करावा.

तुती रोपवाटीकेकरीता गादी वाफे तयार करणे

तुती रोपवाटीका तयार करणेसाठी चांगल्या/सुपिक जमिनीची निवड करावी. साधारणत: १.०० एकर तुती लागवडी करीता १० - १२ हजार तुती काड्यांची संख्या व किमान ५ गुंठे क्षेत्राची जमीन आवश्यक आहे. या ५ गुंठे जमीनीची चांगली मशागत करून जमीन भुसभुसीत करावी, मातीची ढेकळे फोडून बारीक माती करावी यामध्ये चांगले कुजलेले शेणखत व बारीक वाळु मिसळावी. तदनंतर साधारणत: ३.१५ फुट रूंद (१ मिटर), १० फुट लांब (३ मिटर) व १.५ फुट उंचीचे गादी वाफे तयार करावे. तयार केलेल्या गादी वाफ्यावर ठिबक तीन नळी (लॅटेरल) १-१ फुट अंतरावर अंथरून वाफा ओला करून घ्यावा. शेतकऱ्यास गादी वाफा करणे शक्य नसल्यास गहु पीकासाठी जसे वाफे करतात तसे प्रक्रीया केलेल्या तुती काड्याची वाफ्यामध्ये लागवड करणे.

गादी वाफ्यामध्ये तुती काड्या लावणे

तयार केलेल्या गादी वफ्यावर तीन डोळे असलेली व प्रक्रिया केलेली काडी, दोन डोळे जमीनीमध्ये व एक डोळा जमीनीलगत राहील अशा प्रकारे लागवड करावी, वाफ्यामध्ये काड्या लावताना दोन काड्यातील अंतर १० से.मी. व दोन ओळीतील अंतर २० से.मी ठेवण्यात यावे.

-: लेखन व संकलन :-

अजय मिटकरी, अजय मोहीते, श्रीकृष्ण सोनुने

-: संदर्भ व सौजन्य :

जिल्हा रेशीम कार्यालय, जालना

-: प्रकाशक :-

कृषि विज्ञान केंद्र

मराठवाडा शेती सहाय्य मंडळ,

खरपुडी, जालना - ४३१२०३. (महाराष्ट्र)

प्रति २०००